

پناه او بود تا اینکه پس از شکست بختیاری‌ها از روس‌ها و کشته شدن ۵۸ نفر راهی کرمانشاه شد و از آنجا به برلن رفت...»

● اهدای نشان دولت آلمان

در نهایت هم امپراطور آلمان به پاس حمایت‌های سرسختانه بی‌بی مریم از «فن کاردف» کمان تمثال میناکاری و الماس نشان و همچنین صلیب آهنین خود را که مهم‌ترین نشان دولت آلمان بود، برای این زن فرستاد. در واقع بی‌بی مریم تنها زنی بود که در دنیا توانست به دریافت این نشان نائل آید. زنی که در میان سیاه چادرها و دشت و سرزمین‌های صعب‌العبور متولد و بزرگ شده بود.

● فرصتی طلایی برای بانوی فرنگی

تمام روزها و شب‌هایی که ایزابلا بی‌شوپ با عشق و علاقه در میان مردم و ایلات بختیاری بود و با انگیزه تمام به درمان بیماران که به وی مراجعه می‌کردند می‌پرداخت فرصتی طلایی بود برای این بانوی فرنگی که از نزدیک با چگونگی زندگی و آداب و رسوم و از همه مهم‌تر وضعیت زنان در آن منطقه از ایران که تاریخی بس درخشان دارد آشنا شود و از همه مهم تر نتایج آن مشاهده‌ها را از طریق ثبت خاطرات خود برای امروز ما به ارمغان بگذارد.

منابع:

۱. از بیستون تا زردکوه بختیاری، ایزابلا بی‌شوپ، مهرباب امیری، تهران، نشر سهند، ۱۳۷۵
۲. نقش و جایگاه زن در ایل بختیاری در دوره قاجار از دیدگاه سیاحان اروپایی، علی اکبر کجباق و...، مجله پژوهش‌های تاریخی، دوره ۵، شماره ۴، ۱۳۹۲
۳. ایزابلا برد بی‌شوپ و سفرهایش به ایران در سال ۱۸۹۰، جنیفر اسکارس، حسین احمدزاده نودیجه، پیام بهارستان، سال ۶، شماره ۲۱، ۱۳۹۲
۴. میترا مهرآبادی، زن ایرانی به روایت سفرنامه‌نویسان فرنگی، تهران، نشر روزگار، ۱۳۷۹
۵. مریم رضایی عاملی، سفر دانه به گل، سیرتحول جایگاه زن در نثر دوره قاجار، تهران، نشر تاریخ ایران، ۱۳۸۹
۶. بنفشه حجازی، تاریخ خانم‌ها (بررسی جایگاه زن ایرانی در عصر قاجار، تهران، قصیده سرا، ۱۳۸۸
۷. محمدحسن خان اعتمادالسلطنه، روزنامه خاطرات اعتمادالسلطنه (۱۲۹۲ تا ۱۳۱۳ ق)، تهران، انتشارات امیرکبیر
۸. دوستعلی خان معیرالممالک، یادداشت‌هایی از زندگانی خصوصی ناصرالدین شاه، تهران، نشر تاریخ ایران، ۱۳۶۱
۹. سایت دنیای زنان قاجار
۱۰. سایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
۱۱. سایت قاجاریه، یادداشت‌هایی از فاطمه قاضی‌ها <http://ghaziha.kateban.com>
۱۲. سایت تاریخ ایرانی <http://tarikhirani.ir>
۱۳. سایت پرتال جامع علوم انسانی

راوی بسیاری از داستان‌های بختیاری و به‌طور کلی تاریخ شفاهی بختیاری برای این جهانگرد بوده است: «او داستان‌های زیادی از گذشته مردم بختیاری به خاطر داشت و همیشه مطالب جالبی از جنگ‌ها و انتقام‌جویی‌ها و خونریزی‌ها برای من حکایت می‌کرد.»

● زنی طرفدار آزادیخواهان

البته جدای از تمام این زنان که در گزارش‌های سیاحان آمده است «بی‌بی مریم بختیاری» معروف به سردار بی‌بی جایگاه خاص و تعریف شده‌ای در تاریخ ایران دارد. این زن دختر حسینقلی خان ایلخانی، خواهر علیقلی خان سردار اسعد و همسر ضرام‌السلطنه بختیاری از زنان مبارز عصر مشروطیت و از زنان تحصیلکرده و روشنفکر آن روزگار بود که به طرفداری از آزادیخواهان برخاست و در این راه از هیچ چیز دریغ نکرد.

● تیراندازی و سوارکاری تامبارزه

همان‌طور که گفته شد زنان بختیاری به دلیل زندگی ایلپایی در فنونی چون تیراندازی و سوارکاری مهارت داشتند و بی‌بی مریم هم در فنون تیراندازی و سوارکاری ماهر بود و چون همسر و جانشین خان نیز بود عده‌ای سوار در اختیار داشت و در مواقع ضروری به یاری مشروطه‌خواهان می‌پرداخت. این زن شجاع یکی از مشوقان اصلی سردار اسعد بختیاری جهت فتح تهران محسوب می‌شد. وی طی نامه‌ها و تلگراف‌های مختلف بین سران ایل و سخنرانی‌های مهیج و گیرا افراد ایل را جهت مبارزه با استبداد صغیر (استبداد محمدعلی شاهی) آماده می‌کرد و به همین دلایل به‌عنوان یکی از شخصیت‌های ضداستعماری و استبدادی عصر قاجار مطرح بوده است.

● پناه در خانه سردار مریم

بنا بر اسناد موجود در سایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر: «... رشادت و دلاوری این زن بختیاری به حدی بود که آوازه شهرت و آزادگیش در سر تا سر میهن پیچید و منزل او مأمن و پناهگاه بسیاری از آزادیخواهان عصر مشروطه شد به طوری که هنگام فتح اصفهان توسط روس‌ها (در جنگ جهانی اول)؛ فن کاردف، شارژ دافر سابق آلمان به خانه سردار مریم بختیاری پناه برد و مدت سه ماه و نیم در

بختیاری زنی به نام «خاتون جان خانم» است. این زن دختر یکی از خوانین لرستان و همسر بزرگ محمدتقی خان کیان ارثی چهارلنگ بوده و آن‌طور که روایت شده است خاتون مورد توجه و سوغلی خان بوده تا جایی که در نبود همسرش، به حل و فصل امور می‌پرداخته است.

● مشاور خان تامرگ شوهر

«لایارد» از جهانگردان بریتانیایی بارها در نوشته‌های خود درایت و کاردانی این زن را ستایش کرده و وی را یکی از مشاوران محمدتقی خان معرفی می‌کند که در تصمیم‌گیری‌های سیاسی خان مؤثر بوده است. جالب اینجاست با وجود اینکه پس از زندانی شدن محمدتقی خان نفوذ و قدرت شاخه چهارلنگ بخصوص کیان ارثی بشدت کاهش می‌یابد اما «خاتون جان خانم» همچنان متنفع در بین طایفه خود باقی می‌ماند.

● اجازه «بی‌بی» برای ملاقات

از دیگر زنانی که در مقاله «نقش و جایگاه زن در ایل بختیاری در دوره قاجار از دیدگاه سیاحان اروپایی» بر اساس گزارش‌های سیاحان از وی نام برده شده است «حاجیه بی‌بی زینب» است. این زن همسر امامقلی خان حاجی ایلخانی بوده است که ایزابلا بی‌شوپ نیز در نوشته‌های خود به این زن اشاره کرده است. زمانی که به «اردل» مقرر حاجی ایلخانی بختیاری وارد شده، نامه امین‌السلطان صدراعظم را برای ایلخانی می‌فرستد که همین زن قدرتمند به وی اجازه ملاقات می‌دهد.

● زنی ۴۰ ساله با لباسی سیاه

ایزابلا بی‌شوپ حاجیه بی‌بی را اینچنین توصیف می‌کند: «حاجیه بی‌بی زینب زنی ۴۰ ساله ملبس به لباسی سیاه و بسیار موقر و زیبا به کشورهای مختلفی سفر کرده و از طریق بغداد به مکه رفته و پس از زیارت خانه خدا از راه مصر به ایران مراجعت کرده بود.» در بیشتر بخش‌های یادداشت‌های این بانوی فرنگی زمانی که در اردل بوده است به وجود این زن اشاره شده است.

● بیوه خان و دخالت در سیاست

جالب‌تر اینکه در حدود دو دهه بعد از خانم بی‌شوپ یکی دیگر از سیاحان به نام «مکین روز» نیز حاجیه بی‌بی زینب را از نزدیک دیده و این زن را چنین توصیف کرده است: «حاجیه بی‌بی زینب بیوه مرحوم حاجی ایلخانی با آنکه ۹۰ سال از عمرش می‌گذرد، هنوز در مسائل سیاسی ایلی دخالت دارد و از نفوذ زیادی بهره‌مند است.» آن‌طور که معلوم است تخمین سنی دو جهانگرد اروپایی درباره سن بی‌بی زینب بر اساس حدس و گمان و از روی چهره این زن بوده است.

● «فاطمه» روایتگر بختیاری‌ها

از دیگر زنانی که در آن مقاله به وی اشاره شده، زنی به نام فاطمه است که مادر خاتون جان خانم بوده است. «لایارد» همان جهانگرد و باستان شناس بریتانیایی درباره این زن در کتاب خود نوشته است و جالب است که فاطمه

